

Krant

Driemaandelijks tijdschrift voor natuur- en milieueducatie in Vlaanderen

36ste jaargang nr. 3 juli – augustus – september 2006

Uitgegeven door het Centrum Voor Natuur- en milieueducatie vzw • ISSN 0771-291X • V.U.: P. Stryckers, Meir 44a, 2000 Antwerpen • Kantoor van afgifte: Antwerpen X •

De CVN-Krant verschijnt in: maart - juni - september - december • Abonnementen en redactie: Meir 44a, 2000 Antwerpen, tel.: 03-226 02 91, fax: 03-233 59 97, e-mail: info@c-v-n.be • url: www.c-v-n.be

INHOUD

CURSUS NATUURGIDS OP
WEG NAAR DUUR-
ZAAMHEID?

DERDE BOSGIDSENDAG

TANDEMNIUWS

UIT DE PROVINCIES

BOEKBESPREKINGEN

VAN PLUIMEN EN
BRAAKBALLEN

KORT GENOTEERD

VAN HET SECRETARIAAT

DE CURSUS NATUURGIDS OP WEG NAAR DUURZAAMHEID?

Visie vanuit het CVN

Natuurgidsen zetten zich in voor het natuurbehoud. Het streven naar een duurzame samenleving neemt daarbij een steeds belangrijkere plaats in. CVN herwerkte in 2005 de cursus Natuur-In-Zicht (met o.a. toevoeging van een les over biodiversiteit) en heeft in zijn vervolgmodes een groeiende aandacht voor een duurzame samenleving. In 2006 en 2007 is de cursus Natuurgids aan de beurt: ook bij de herwerking van deze cursus willen we meer aandacht besteden aan Educatie voor Duurzame Ontwikkeling. Toch blijft EDO voor de nodige onduidelijkheid zorgen: wat zijn criteria voor een meer op EDO gerichte cursus? Hoe vertalen we EDO binnen een les rond natuurbeleid? Hoe kan een lesgever of een cursist zelf aan EDO doen?...

In de komende maanden willen we dan ook met alle CVN-medewerkers en met geïnteresseerde natuurgidsen verder zoeken naar manieren om onze engagementen in het streven naar een duurzame samenleving binnen de cursus natuurgids te vertalen. De zoektocht begint in september en oktober met vijf provinciale info- en overlegmomenten en gaat verder op de landelijke cursusmedewerkersdag op 11 november te Antwerpen.

De eerste stap zijn de provinciale info- en overlegmomenten. Centraal op deze vergaderingen staat de vraag: wat doen we al in de cursus Natuurgids in het kader van EDO en wat kunnen we nog meer doen om dit engagement te verbeteren? Of met andere woorden: hoe kunnen we ervoor zorgen dat de cursus Natuurgids (nog) duurzamer wordt en hoe kunnen we de cursisten stimuleren om zich met (nog) meer deskundigheid in te zetten voor een duurzame samenleving? Tijdens de landelijke medewerkersdag op 11 november te Antwerpen worden de conclusies van deze provinciale vergaderingen voorgesteld en wordt een aanzet gegeven voor het concrete, nieuwe lesprogramma van de cursus Natuurgids.

Basis voor deze twee stappen is de discussietekst: 'visie van CVN op Educatie voor Duurzame ontwikkeling'. Hieronder vindt u een samenvatting.

Ellen Vandenplas, Stella Van Hofstraeten en Paul Stryckers

De term **duurzame ontwikkeling** duikt de afgelopen jaren steeds meer op in de meest uiteenlopende contexten. Het besef dat we naar een samenleving moeten streven waarin generatie na generatie blijvend in haar behoeften kan voorzien, is inmiddels algemeen doorgedrongen. Toch kent de weg naar een duurzame samenleving vele barrières, al was het maar omdat het concrete einddoel in feite door niemand gekend is. Alle actoren in onze maatschappij worden aldus uitgedaagd om te bekijken wat duurzame ontwikkeling betekent en welke veranderingen eventueel nodig zijn om ze te realiseren. In dit proces wenst en kan het Centrum Voor Natuur- en milieueducatie zijn rol vervullen.

Als vormingsinstelling voor natuur en milieu willen we mensen vormen, onder de noemer **Educatie voor Duurzame Ontwikkeling (EDO)**, om zelf een persoonlijk én maatschappelijk engagement aan te gaan in de zoektocht naar een duurzame samenleving. We wensen blijvend leerprocessen op gang te brengen waarbij rond natuur- en milieuthema's samen met de cursusdeelnemers gezocht wordt naar een afweging

tussen ecologische, sociaal-culturele en economische belangen, in samenhang met de consequenties voor de rest van de wereld en de toekomstige generaties. Bedoeling is immers cursisten in staat te stellen om zich op grond van kritisch inzicht en op verschillende wijzen in te zetten voor behoud en verbetering van natuur en milieu in het raam van een duurzamer wordende samenleving.

Dit alles heeft belangrijke consequenties voor de manier waarop vorm en inhoud gegeven wordt aan onze **leerprocessen**. EDO impliceert dat nieuwe accenten gelegd worden binnen NME. Daarbij vertrekken we vanuit bepaalde didactische uitgangspunten. Vervolgens stellen we de vraag naar de leerdoelen (waarvoor?), de inhouden (waarover?) en de werkvormen (waarmee?).

Zo zal bij de inrichting van de leerprocessen steeds afgetoetst dienen te worden in welke mate rekening gehouden moet worden met de volgende **didactische uitgangspunten**. Ze kunnen worden onderverdeeld in drie groepen: de eerste groep verwijst naar de mate waarin het leerproces aansluit op de beleving van de cursisten; de tweede verwijst naar de mate waarin het leerproces het

kritisch denken stimuleert; de derde verwijst naar de mate waarin het leerproces een op de buitenwereld gerichte handlingsbereidheid stimuleert.

- *Belevingsnabij*
  - herkenbaarheid (aansluiten bij de alledaagse leefwereld)
  - bruikbare inhouden (wat ben ik ermee als de cursus voorbij is?)
  - aansluiten bij eerder opgedane ervaringen en kennis (ervaringsgericht leren)
  - koppeling van praktijkkennis en theorie (werken via een 'leercyclus')
  - directe ontmoeting met de natuur (natuurbeleving)
  - leren omgaan met verschillende natuurbeelden (sociaal-constructivistische kijk op natuur)

- *Kritisch denken stimuleren*
  - zelfstandig leren (persoonlijke ontwikkeling stimuleren)
  - sociaal leren (leren in groep en van elkaar)
  - probleemgestuurd leren (actief ingaan op de problematische verhouding tussen mens en natuur)

- *Handelingsgerichte educatie*
  - betrokkenheid bevorderen (intrinsieke motivatie voor de te maken keuzen ontwikkelen)

- handelingsperspectieven voorstellen (persoonlijk en maatschappelijk engagement)

Voorts zullen we ons binnen deze leerprocessen moeten bezinnen over de **leerdoelen** die we wensen te bereiken met onze cursussen (en lessen) bij onze cursisten. De overkoepelende doelstelling van EDO wordt door CVN geformuleerd als: *mensen aanzetten om duurzame afwegingen te kunnen, willen en durven maken zowel in de persoonlijke als in de maatschappelijke sfeer*. Dit heeft verregaande consequenties voor de keuzes van leerdoelen. Zo dienen er bijvoorbeeld niet alleen kennisdoelen en instrumentele doelen voorop te staan maar verdienen ook affectieve doelen, vaardigheidsdoelen en bredere

emancipatorische doelen aandacht.

Op basis van de leerdoelen moeten nieuwe **leerinhouden** geselecteerd worden. Ook hier dient steeds rekening gehouden te worden met de overkoepelende doelstelling in het kader van EDO. Dit impliceert dat bestaande leerinhouden in belangrijke mate aangevuld of vervangen moeten worden door nieuwe. De uitdaging wordt hier gevormd door het gegeven dat de toegemeten cursustijd beperkt blijft en 'meer van het ene' dus 'minder van het andere' betekent. Kennis, vaardigheden en attitudeontwikkeling moeten als relevante leerinhouden geselecteerd worden opdat de nodige competenties verworven worden om duurzame afwegingen te kunnen, willen en durven maken.

Op het niveau van kennisdoelen kunnen volgende leerinhouden aan bod komen:

- Natuurkennis (soortenkennis)
- Ecologische basisvorming
- Maatschappelijke basisvorming

Op het niveau van vaardigheidsdoelen:

- Communiceren/argumenteren
- Handelingsperspectieven
- Onderzoeken

Op het niveau van affectieve doelen:

- Exploratie van meningen/waarden/belangen
- Exploratieve beleving.

Tot slot zullen er in het kader van EDO ook nieuwe accenten gelegd moeten worden binnen de **werkvormen**. CVN pleit ervoor om naast en in combinatie met meer ‘aanbiedende werkvormen’, die gericht zijn op kennisoverdracht (bvb. monoloog,

dialog, demonstratie), ook meer ‘probleemstellende werkvormen’ verder ingang te doen vinden (bvb. groepswork, individuele opdrachten, groepsge-sprek, rollenspel). Dergelijke werkvormen zijn eerder gericht op inzicht, toepassingen en probleem oplossen. Daarbij moet rekening gehouden worden met bepaalde materiële randvoorwaarden alsook met de kenmerken van zowel de cursist als de docent/excursieleider.

DE CURSUS NATUURGIDS OP WEG NAAR DUURZAAMHEID?

Praktisch:

Provinciaal info- en overlegmoment: informeer je bij de provinciaal educatief medewerker van je provincie. De discussietekst: ‘visie van CVN op Educatie voor Duurzame ontwikkeling’ is in papieren versie aan te vragen op het landelijk CVN-secretariaat (03/226.02.91) of elektronisch via ellen.vandenplas@c-v-n.be

Landelijke cursusmedewerkersdag op zaterdag 11 november te Antwerpen.

Hoofdtthema: Herwerking van de cursus Natuurgids in het kader van Educatie Voor Duurzaamheid.

Medewerkers aan CVN-cursussen krijgen hiervoor binnenkort een uitnodiging toegestuurd.

Ben je (nog) geen cursusmedewerker en wil je toch graag meedenken, vraag dan een uitnodiging voor deze dag op het CVN-secretariaat (03/226.02.91) of via stella@c-v-n.be.

DERDE BOSGIDSENDAG TE WESTERLO

Op woensdag 7 juni verzamelden ruim 35 deelnemers in het merkwaardige kader van Kamp C te Westerlo voor de derde Bosgidsendag. Na het windstille jaar 2005 betekende dit een hernieuwde start van de werking. Er waren twee thema's dit jaar: de inzet van bosgidsen voor de bosgroepen en voor de werkgroep recreatie van de *Vereniging voor Bos in Vlaanderen*. De dag begon met een uiteenzetting door Jan Seynaeve, coördinator van *Bosgroep Zuiderkempen*. Als coördinator met de langste staat van dienst gaf hij een helder overzicht van alle taken van

de bosgroep. Het werd duidelijk dat een bosgroepcoördinator de competenties van een bosbouwer, psycholoog en sociaal-cultureel werker moet verenigen. Je zou met een neologisme Seynaeve een ‘bosagoog’ kunnen noemen. De werking van een bosgroep is immers op een (geleidelijke) overtuiging van de bosbeheerders gebaseerd. Hoewel deze werkwijze ongetwijfeld de meest duurzame zal zijn, heeft ze wel het nadeel dat een bosgroep weinig geneigd is om ‘kleur te bekennen’. Bosgroepen zouden op ecologisch vlak toch nog een tandje moeten bijsteken, was de teneur van een

latere tussenkomst van boswachter Sus Willems, die de bosgroepen in hun werking bijstaat. Hiervoor zouden zeker de bosgidsen kunnen zorgen, was een van de conclusies van de gespreksgroepen die na Seynaeves inleiding werden gevormd. Maar de bosgidsen moeten wel de gevoeligheden die leven binnen de bosgroepen kennen en er rekening mee houden, luidde een andere conclusie. Dit is alleszins de bedoeling van de opleiding, die kadert in educatie voor duurzame ontwikkeling. In die zin zijn zowel bosgroepen als bosgidsen de vruchten van eenzelfde

idee, stelde CVN-directeur Paul Stryckers. Het vernieuwde Bosdecreet van 1999 heeft de bosgroepen ingesteld als een van de belangrijkste instrumenten van duurzaam bosbeheer, en de bosgidsen worden opgeleid om de ideeën van duurzaam bosbeheer uit te dragen naar het publiek. Op het einde van de gespreksronde waren zowel de aanwezige coördinatoren en bestuurders van bosgroepen als de bosgidsen ervan overtuigd dat samenwerking goed mogelijk is. Het is de bedoeling dat per bosgroep de bosgidsen later gaan samenzitten om een ander concreet uit te werken. De voormiddag werd afgesloten met een voorstelling van de publiekswerking van de Vereniging voor Bos in Vlaanderen. Er werd door VBV-voorzitter Jasse Cnudde een concreet voorstel tot samenwerking gedaan, waar meteen respons op kwam vanwege een aantal bosgidsen. In de namiddag stond een wandeling in de bossen rondom Kamp C op het programma. Eerst werd het *Mierenpad* verkend. Dit is een leerpad dat de principes van duurzaam bosbeheer voorstelt voor het publiek. De infoborden zijn

stevig gemaakt en aantrekkelijk van vormgeving. Daarna ging de excursie doorheen een aantal percelen waar de bosgroep Zuiderkempen mee het beheer voert. Het contrast met niet-beheerde percelen kon soms duidelijk worden aangetoond. Op arme gronden leidt nietsdoen niet automatisch tot een verhoging van de biodiversiteit! Op het eind werd nog een bezoek gebracht aan de bouwwerf van een massieve blokhut uit

Douglasspar. Een bouwwijze die bij ons nog heel ‘exotisch’ aandoet. Bij een lekker drankje werd nog geruime tijd nagekaart door de deelnemers. Dank aan Jan Seynaeve en de overige sprekers en moderatoren voor hun bijdrage aan een geslaagde dag.

Het volledige verslag kan worden aangevraagd op het landelijk secretariaat van CVN.

Tandemnieuws: NIEUW: VORMINGSVOND VOOR MILIEURAADSLEDEN: ZONERINGSPLANNEN IN UW GEMEENTE

NIEUW:

VORMINGSVOND VOOR MILIEURAADSLEDEN: ZONERINGSPLANNEN IN UW GEMEENTE

In oktober volgt de derde editie van de gratis provinciale vormingsavonden speciaal voor (toekomstige) leden van lokale milieuvrijwilligers en andere geïnteresseerden. Deze avond handelt specifiek over de zoneringsplannen die vanaf september 2006 brandend actueel zijn in elke gemeente. Als MINA-raad is het dan ook belangrijk dat je in het najaar van 2006 advies uitbrengt en/of deelneemt aan het openbaar onderzoek. Een zoneringsplan heeft immers belangrijke implicaties voor zowel het leefmilieu als de bevolking (o.a. het kostenplaatje) binnen jouw gemeente.

Tijdens deze vormingsavond wordt o.a. bekeken hoe een zoneringsplan er uit ziet, wat de gevolgen ervan kunnen zijn en welke keuzes gemaakt kunnen worden met betrekking tot IBA's (Individuele

Behandelinginstallaties Afvalwater). Voorts worden er zowel inhoudelijke als procedurele tips gegeven om een goed advies te kunnen uitbrengen. Dit alles wordt gekaderd binnen een degelijk rioleringsbeleid. Tot slot krijg je de mogelijkheid om je vragen te stellen aan een expert ter zake.

Een gedetailleerd programma en praktische afspraken vind je op www.tandemweb.be

Info: ellen.vandenplas@c-v-n.be of 03/226.02.91.

NIEUW:

ONDERHANDELEN MET LOKALE OVERHEDEN

Tandem (CVN) werkt momenteel volop aan een vormingsdag voor lokale natuur- en milieuvrijwilligers rond het onderhandelen met lokale overheden. Deze vrijwilligers moeten in hun eigen gemeente immers meermaals onderhandelen rond het lokale natuur- en

milieubeleid: geen gemakkelijke opdracht! Het doel van deze vorming is dan ook het verbeteren van de eigen onderhandelingsstijl om (nog meer) succesvol te kunnen onderhandelen in het post-verkiezingstijdperk. We beantwoorden vragen zoals: Waarop moet ik letten bij mijn voorbereiding? Wat doe ik beter wel of niet tijdens een onderhandeling? Hoe kan ik de sfeer beïnvloeden? Hoe onderhandelen met een machtigere tegenpartij?... Eigen aan deze vorming is het voortdurend oefenen van de eigen vaardigheden en de interactie met andere natuur- en milieuvrijwilligers. Een gedetailleerd programma en praktische afspraken vind je op www.tandemweb.be
Info: ellen.vandenplas@c-v-n.be of 03/226.02.91.

NIEUWS UIT DE PROVINCIES

OOST-VLAANDEREN

CVN OOST-VLAANDEREN NAAR DE HOGE VENEN

Dendermonde zaterdag 19 augustus, de nacht waarop een grootse ontsnapping uit de gevangenis van Dendermonde plaatsvond. Maar ook de ochtend waarop een 45-tal CVN vrijwilligers en –gidsen zich hadden verzameld om met de bus samen een dagje naar de Hoge Venen te gaan.

In de voormiddag was er een korte wandeling in Sourbrodt. O.a. zonnedauw, klokjesgentiaan, grauwe klauwier,... kleurden deze wandeling. Het wel

en wee van het veen werd met luide stem, vakkundig, met duidelijke figuren,... overgebracht door de twee ervaren venen-trotters: Gustaaf Van Damme en Marc Seghers. Om van de voormiddag te bekomen zeiden we ‘WAUW!’ (gedurende bijna de ganse picknick). In de namiddag was er dan een stevige wandeling naar de waterval van Cheneux en Robertville. Prachtige (behaagde) landschappen, steile rotshellingen en te kleine, voorbij rijdende, knallende, of vallende... fietsjes voor te grote toeristen. Rond 21u00 waren we terug in Dendermonde, waar het regen-de met bakken en de meeste ontsnaptten nog op vrije voeten rondliepen. Best wel voor herhaling vatbaar (de excursie welteverstaan...).

ZOMERKRIEBELS IN OOST-VLAAMSE NME CENTRA

Op 17 mei opende de Kaai-hoeve met de tijdelijke tentoonstelling: ‘De Wereld? Water? Een gebruiksaanwijzing’. Een dubbeltentoonstelling die op een interactieve manier jongeren in contact brengt met enkele wereldse milieuproblematieken. Het thema water wordt hierbij nader onder de duurzaamheidsloep genomen. Twee dagen later opende Het Leen zijn onthaalpaviljoen van het arboretum. Als je gaat wandelen in Het Leen, spring daar dan zeker eens binnen. Ook de gewestelijke overheid investeerde in Oost-Vlaamse NME-accommodatie. In september opent men in het NME-centrum De Helix een gloednieuwe (voornamelijk administratieve) vleugel.

VAN PLUIMEN EN BRAAK-BALLEN

LEZERS SCHRIJVEN

Mijnheer P. Stryckers,

Uw artikel over evolutie en de tentoonstelling in de Nat. Plantentuin (CVN-krant 2006 nr. 2 – red.) heeft mij erg geïnteresseerd. Het gaat natuurlijk over veel meer dan een tentoonstelling. Het is niet mijn gewoonte zaken op de spits te drijven maar u zegt dat de discussie open is. Wel, volgens mij moeten wij de verworvenheden van de wetenschap die met zoveel inspanning worden bekomen ook propageren en durven verdedigen. Laten we

ons toch niet intimideren door bekrompen sectaire stellingen of overleveringen, al komen ze van Staphorst of van het Oosten.

In ben al meer dan vijftig jaar in het bestuur van het Kon. Sterrenkundig Genootschap van Antwerpen en daar neem ik zo nodig ook stelling als het gaat over astrologie of astronomie door te zeggen dat wij het wetenschappelijk opvatten en astrologie een pseudo-wetenschappelijke verklaring geeft aan verschijnselen gekoppeld aan waarzeggerij. Dat wordt gewoonlijk niet in dank aanvaard! Volgens mij gaat het eerst en vooral om de waarheid al zijn natuurlijk alle wetenschappelijke stellingen niet onfeilbaar. Gedenken wij de slogan: “wetenschap maakt knap”.

Willy De Kort, natuurgids Brasschaat.

*Bedankt voor uw reactie!
Met ‘de discussie is open’ bedoelde ik evenwel niet dat we de wetenschappelijke inzichten opnieuw ter discussie gaan stellen. De mogelijke discussie slaat op hoe we willen omgaan met cursisten die bepaalde wetenschappelijke inzichten weigeren te aanvaarden maar zich wel als natuurgids wensen in te zetten voor meer natuur en een beter milieu.*

P.S.

BOEK-BESPREKINGEN

INHEEMSE BOMEN EN STRUIKEN

Het is hier al meermaals aangehaald: *nomen est omen*, zeker wat Nederlandse publicaties betreft. Maar soms kan het lot ook een handje geholpen worden. Toen de uitgeverij Boom enkele jaren geleden wat te vieren had, besliste de eigenaar, de heer Boom, om een boek over bomen uit te geven. Dat werd een succes zodat andere bomenboeken volgden. Het laatste in de rij is *Inheemse bomen en struiken in Nederland en Vlaanderen*. De persvoorstelling van het boek in het Arboretum van Kalmthout kon op grote belangstelling rekenen. Terecht, want het onderwerp is een hot item de laatste jaren, zowel in kringen van bosbouwers als van natuurbeschermers. Het boek is de vrucht van het werk van een grote schare veldonderzoekers uit Vlaanderen en Nederland. De redactie was in handen van Bert Maes, de Nederlander met *Kritisch Bosbeheer*-roots die inmiddels als dé specialist inzake autochtone houtgewassen in

de Nederlanden bekend staat. Het enthousiasme dat aan de basis ligt van het werk straalt af op het resultaat. Het is een heerlijk boek geworden. In de eerste plaats omdat het veel informatie geeft over organismen die erg opvallen in het landschap en waarvan je verkeerdelijk zou kunnen denken dat alles er al over geweten is. De inleidende hoofdstukken gaan over de positie en het belang van inheemse bomen en struiken in onze gewesten. Veel aandacht gaat daarbij uit naar het aspect autochtoon of oorspronkelijk inheems. Die insteek leert dat een alomtegenwoordige boom als de Zomereik in feite een bedreigde soort is. Wat ook opvalt, is het grote belang van oude hakhoutstoven. Door hun soms erg hoge ouderdom zijn ze vaak nog drager van oorspronkelijke genetische materiaal. Cultuur als drager van natuurwaarden! Het grootste deel van het boek bestaat uit een beschrijving van alle inheemse houtgewassen. Hoewel we destijds in de cursus natuurgids leerden dat Europa door de oost-westoriëntatie van de bergketens arm is aan boomsoorten –in tegenstelling met Noord-Amerika waar de berg-

ketens noord-zuid lopen– is de soortenlijst nog indrukwekkend lang. (En dan zijn de bramen slechts in grote groepen behandeld.) Per soort is een beschrijving opgenomen, soms aangevuld met een kenmerkentabel om de determinatie te vergemakkelijken. Volgen gegevens over groeiplaats en verspreiding en over beheer en behoud. Voor natuurgidsen leveren de paragrafen over archeobotanie en geschiedenis heel leuke weetjes op. Het is verbluffend om te lezen hoe sterk onze voorouders met de hun omringende natuur verbonden waren. De soorten staan gegroepeerd per genus, alfabetisch gerangschikt volgens de wetenschappelijke naam. De nieuwe indeling op basis van DNA die in de nieuwste flora van Heukels wordt gehanteerd –zie het eerste nummer van de CVN-krant van dit jaar– roept nog wel wat koudwatervrees op. Waar soorten van familie veranderd zijn, zoals bij Sneeuwbal, staat pas na de klassieke indeling een verwijzing naar de indeling volgens de nieuwe *Heukels*. Bij Kamperfoelie wordt daarbij de bal even mis geslagen, waar gesuggereerd wordt dat ook dit genus nu tot de Muskuskruidfamilie gerekend zou worden. Dit is niet het geval; ze hoorden en horen nog steeds bij de Kamperfoelifamilie. Het is ook een heerlijk boek geworden omdat dit nu eens een echt Vlaams-Nederlandse coproductie is. Daar waar in de regel meestal niet of nauwelijks naar Vlaanderen verwezen wordt in Nederlandse publicaties, is hier integendeel sprake van een publicatie die beide landen/regio's evenwaardig aan bod laat komen, zowel in de tekst als in de illustraties. Dit heeft uiteraard te maken met het feit dat de centen voor het onderzoek

van beide kanten van de grens gekomen zijn. Ons gloednieuwe *Agentschap voor Natuur en Bos* was een van de financiers van het project. Maar Vlaanderen en Nederland zijn geografisch zo met elkaar verstrengeld dat het resultaat van grensoverschrijdend onderzoek wetenschappelijk ook relevanter is. Een prima initiatief dat tot navolging strekt! Slechts één opmerking in dit verband: waarom Voeren in de verspreidingskaartjes ergens ter hoogte van de stad Luik staat afgebeeld is me een raadsel. Gelukkig zijn het geen administratieve kaartjes want dan zou meteen een nieuwe communautaire rel gecreëerd zijn... Tenslotte weze vermeld dat het geheel prachtig geïllustreerd is met overwegend kleurenfoto's.

P.S.

LEVEND LANDSCHAP IN DE VLAAMSE ARDENNEN

Dit boekje brengt het geologische verhaal van de Vlaamse Ardennen. De lezer wordt concreet uitgenodigd en begeleid om het landschap te leren zien

en te begrijpen. Dit gebeurt door in de tekst 22 beschrijvingen van wandelingen alsook één autotocht in te lassen. Ook de wisselwerking tussen mens en landschap komt ruim aan bod. Heel wat schema's proberen de toch niet eenvoudige geologische informatie wat begrijpelijker te maken. De foto's, in zwartwit en in kleuren, zijn van wisselende (afdruk)kwaliteit. De auteur kan bogen op een jarenlange wetenschappelijke ervaring terzake, vooral in het veld. Voor natuurgidsen van de streek is dit boekje een must. Maar ook wie de Vlaamse Ardennen eens van een wat minder bekende kant wil ontdekken, kan met deze publicatie zijn voordeel doen.

VANMAERCKE-GOTTIGNY, M.-C. (2005) Levend landschap in de Vlaamse Ardennen, uitg. Stichting Omer Wattez, Oudenaarde, paperback, 122 p., geïllustreerd in kleuren en zwartwit, prijs: 15 € (info op www.milieufontomerwattez.be).

P.S.

BEKNOPT MOSFLORA

Er bestaat al een lange traditie van gespecialiseerde publicaties over mossen. Deze soms nietige maar altijd erg fraaie plantjes groeien in zeer uiteenlopende biotopen en vervullen ecologisch een belangrijke rol. Onlangs verscheen de *Beknopte Mosflora*. Het is een geheel nieuwe bewerking en uitbreiding van een gelijkaardige uitgave uit 1982. Nieuw is dat nu ook de mossen van België worden behandeld, waarbij ook de verspreidings- en zeldzaamheidsgegevens werden opgenomen. De flora laat toe om alle in Nederland en België voorkomende mossen te deter-

mineren, samen zo'n 750 soorten. Dit kan in het veld, maar vaak zal een microscoop een waardevol hulpmiddel vormen. Als opstap naar de wereld van de mossen is een dergelijk boek wellicht wat hoog gegrepen. Daarvoor is eerder een uitgave als de *Veldgids Mossen* bedoeld. Maar in dat eveneens bij KNNV verschenen boek staan slechts de honderd meest (in Nederland) voorkomende soorten. Het geeft wel meer algemene informatie over mossen. Conclusie: met beide publicaties is vermoedelijk een heel eind te komen. Best is uiteraard aan te sluiten bij een studiewerkgroep die zich met mossen bezighoudt. De *Beknopte Mosflora* maakt voor het merendeel gebruik van eerder gepubliceerde tekeningen van J. Landwehr. Daarmee wordt verder eer gebracht aan de man die van het illustreren van mossen en orchideeën een levenswerk maakte. De flora is in een handzaam formaat. Het dunne papier maakt dat de pagina's wat doorschijnen, maar dat is wellicht een noodzakelijk compromis.

SIEBEL, H. en H. DURING (2006) Beknopte mosflora van Nederland en België, uitg. KNNV Uitgeverij, Utrecht, gebonden, 560 p., zwartwit tekeningen, ISBN 90 5011 207 2, prijs: 49,95 €.

P.S.

KORT
GENOTEERD

DIALECTNAMEN VAN
PLANTEN

Natuurgidsen hebben terecht vaak aandacht voor de lokale volksnamen van planten. Ze brengen soms eigenschappen van een plant onder de aandacht die bij het gebruik van de officiële naam verborgen blijven. Ook vertellen ze iets over hoe onze voorouders in een bepaalde streek vroeger naar de natuur keken. In Nederland bestudeert het *Meertens Instituut* als een afdeling van de *Koninklijke Nederlandse Academie voor Wetenschappen* de Nederlandse cultuur en taal. Een van de onderzoeksvelden betreft de volksnamen van de inheemse planten. Op basis van bijna een kwart miljoen gegevens, verzameld in de loop van vorige eeuw, werden ruim 15.000 volksnamen van planten opgetekend. Van 324 soorten zijn die nu op het internet te raadplegen. De site is erg gebruiksvriendelijk. Van elke volksnaam kan ook de bron worden nagegaan, m.a.w. in welke gemeen-

te is wanneer de naam geregistreerd. Het gaat hierbij om de volksnamen binnen het hele Nederlandse taalgebied. Interessant, zij het vooral taalkundig, is het verspreidingskaartje van de volksnamen dat bij elke soort is afgedrukt. Het internetadres is www.meertens.knaw.nl/pland (PLAND staat voor PLAntennamen in Nederlandse Dialecten). Wie meer wil weten over het taalkundig aspect van (volkse) naamgeving van planten kan ook een publicatie van het Meertens Instituut aanschaffen. In *Stinkend-juffertje en duivelskruid* toont projectcoördinator Dr. Har Brok aan de hand van acht soorten aan hoe de naamgeving van planten tot stand komt. De uitgave verscheen bij *Amsterdam University Press* en kost € 14,50.

SPELENDERWIJS HET
BOS IN

Kinderen zijn een dankbaar publiek om samen het bos te verkennen en te beleven. Maar het is ook een uitdaging om hen alerhande kennis over het bosleven op een spannende en interactieve manier over te

brengen. Trek je met je klas vaak het bos in of begeleid je vaak schoolgroepen tijdens hun ontdekkingsstochten in het bos? Dan is dit iets voor jou! Op woensdagnamiddag 4 oktober organiseert de Week van het Bos samen met NME-centrum De Helix een vormingsmoment voor leerkrachten, bos- en natuurgidsen, boswachters, educatieve medewerkers, ... De Week van het Bos draait dit jaar immers rond boseducatie. Er staan 6 workshops op het menu waarin nieuwe bosspelen worden voorgesteld. Je pikt er een workshop uit en laat je onderdompelen in een nieuwe wereld van boseducatie. Er staan geen theoretische uitzettingen op het programma, de klemtoon ligt op ervaring en beleving. We trekken dus naar het bos. Vind je het moeilijk kiezen? Geen nood, je ontvangt een map met alle relevante informatie over de andere bosspelen: waar kan je ze ontlenen, wat heb je nodig om te spelen, ...? De beknopte samenvatting van de educatieve bosspelen vind je op www.weekvanhetbos.be

Locatie:
NME-centrum De Helix (Hoogvorst in Grimminge)
Aanvang: 13u30 (einde omstreeks 16u30)
Kostprijs: 5€
Inschrijven kan tot 25 september 2006 via Vereniging voor Bos in Vlaanderen vzw, Geraardsbergsestw 267, 9090 Gontrode. (rekeningnr: 448-3605351-56 met vermelding “spelenderwijs het bos in”)
Een inschrijfformulier vind je ook op www.weekvanhetbos.be

VAN HET SECRETARIAAT

IN MEMORIAM HARRY WALS

Op 26 juni overleed onverwacht in Nederland Harry Wals. Hij werd zeventig. Wals behoorde vanuit zijn werk bij de Haagse Dienst voor School- en Kindertuinen tot de selecte groep pioniers van de NME bij onze noorderburen. Van 1972 tot 1977 was hij voorzitter van onze Nederlandse zusterorganisatie IVN. Internationaal speelde hij een belangrijke rol als mede-oprichter en eerste voorzitter van de *Foundation for Environmental Education (FEE)*. CVN is hem veel dank verschuldigd voor de inspirerende invloed die hij gehad heeft in de beginjaren van onze organisatie. Harry Wals was dan ook samen met vrouw Joke en zoon prof. Arjen Wals eregast op de CVN-jubileumviering van 10 december vorig jaar. We bieden aan de getroffen familie onze gevoelens van medeleven aan.

NIEUWE MEDEWERKER LANDELIJK SECRETARIAAT

Vanaf 1 september werkt Guy Lacroix gedurende één dag per week op het landelijk secretariaat. Hij houdt zich bezig met de boekhoudingadministratie, in nauw overleg met onze penningmeester François Jans. Guy woont in Borgerhout, is van opleiding accountant en leerde CVN kennen via zijn vrouw, die onlangs de cursus natuurgids volgde te Antwerpen. Hij beschouwt zijn inzet voor CVN als een

vorm van zinvol engagement en wenst tevens als oudere werknemer op die manier zijn drukke carrière in het bedrijfsleven een stukje terug te schroeven. Welkom bij de ploeg! Op haar verzoek werkt Ilse Snoeck vanaf 1 september in een 4/5 werkregime.

NME-BIBLIOTHEEK GEÏNVENTARISEERD

CVN beschikt op het landelijk secretariaat over een stafbibliotheek, waarin heel wat referentiewerken en brochures over NME zijn ondergebracht. De bibliotheek staat ter beschikking van het personeel en de vrijwilligers van CVN, maar ook buitenstaanders zoals leerkrachten en studenten zijn welkom. Een probleem was dat tot dusver geen overzicht bestond van de aanwezige publicaties. Daar is nu verandering in gekomen dankzij de maandenlange inzet van secretariaatsvrijwilliger Yves Joris. Meer dan tweehonderd referentiewerken werden geïnventariseerd. Binnenkort zal de lijst beschikbaar zijn via een pagina op onze webstek. Bedankt Yves!

De bibliotheek is elke werkdag consulteerbaar tussen 9u en 17u. Ontlenen van boeken is niet mogelijk.

ABONNEMENT CVN-KRANT

Een abonnement op de CVN-krant is in principe gratis. U moet u altijd aanmelden als abonnee, via mail, telefoon, fax of brief. We nodigen u wel uit om een vrijwillige bijdrage te betalen. Dit helpt ons niet alleen het tijdschrift maar ook de kosten te drukken. We zijn zo vrij om tweemaal per jaar een overschrijvingsformulier mee te sturen: in het eerste (maart) en derde (september) nummer. Dit gebeurt automatisch naar alle abonnees. Een formulier in september betekent niet dat u –mocht u dit wensen– nog niet zou betaald hebben... Opgelet: betalen geldt niet als aanmelding voor een abonnement. Gelieve dit steeds te doen op de manier zoals hierboven aangegeven!

INFO

CVN-LANDELIJK SECRETARIAAT :

Meir 44a 2000 Antwerpen
03/226.02.91, fax 03/233.59.97,
info@c-v-n.be
www.c-v-n.be

Stafmedewerkers:
Paul Stryckers, directie, redactie CVN-krant
paul.stryckers@c-v-n.be
Ilse Snoeck, administratie
ilse.snoeck@c-v-n.be
Stella Van Hofstraeten, ondersteuning vrijwilligers
stella@c-v-n.be
Ellen Vandenplas, IKZ en lokaal duurzaam beleid
ellen.vandenplas@c-v-n.be

CVN IN DE PROVINCIES:

ANTWERPEN

Educatief medewerker: Bea Verreert
Meir 44a, 2000 Antwerpen
03/226.02.91, bea.verreert@c-v-n.be

LIMBURG

Educatief medewerker: Petra Haesen
CVN-Werkgroep Limburgse Natuurgidsen
Het Groene Huis, Domein Bokrijk, 3600 Genk
011/26.54.82, cvn_limborg@hotmail.com

OOST-VLAANDEREN

Educatief medewerker: Pieter Blondé
Geen provinciaal secretariaat. 055/33.54.49
cvn.oostvlaanderen@skynet.be

VLAAMS-BRABANT

Educatief medewerker: Christy Vanfraechem
Villa Coremans, Gelrodeweg 2, 3200 Aarschot
016/35.30.96, cvn@rlnh.be

WEST-VLAANDEREN

Educatief medewerkster: Ann D’heenede
Geen provinciaal secretariaat, 050/82.57.26
cvn.westvlaanderen@skynet.be